

Iskolateremtők

„Gondoljuk azt, hogy nincs iskola, sose létezett! Hogyan építenénk föl?” Interjú Gádor Annával

Kolosai Nedda

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Karának egyetemi
docense kolosai.nedda@tok.elte.hu

Gádor Anna az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végzett matematikatanári és pszichológusi szakon. További tanulmányai során (Merei Ferenc – Fonyó Ilona kiképző csoportja, Carl Rogers személyközpontú szemlélet képzése) megtapasztalta a pszichoterápiás és személyiségfejlesztő csoportokban a csoportdinamika hatását, ő maga is vezet, vezetett személyiségfejlesztő és esetmegbeszélő csoportokat egyetemi hallgatóknak, tanároknak és érdeklődőknek, valamint különböző módszerspecifikus képzéseket tanároknak. A Budapesti Tanítóképző Főiskolán töltött oktatói és tréneri évek után, az ottani élmények hatására 1990-ben kollégáival megalapította a Rogers Személyközpontú Iskolát, ahol a mai napig tanácsadóként és pszichológusként dolgozik. Az alábbiakban a vele készült interjú szerkesztett változata olvasható.

Kulcsszavak: Gádor Anna, interjú, életpálya, Rogers Személyközpontú Iskola

DOI: 10.37205/TEL-hun.2021.4.04

Kolosai Nedda: Arra szeretnék kérni, hogy képzelj el az életed, mint egy utat, s ezen az úton most sétálj vissza, és sétálj el egészen óvodás, iskolás korodig! Milyen meghatározó élményeid voltak?

Gádor Anna: Az Attila utcában laktunk a Vérmezőnél, az első kerületben, és az Attila utcai általánosba jártam, a második naptól gyalog, egyedül járhattam iskolába. Ugyan már majdnem hétéves voltam, de hát akkor is, ez bizalom volt, nem kellett átkelni sehol, szépen elbattyogtam, meg hazabattyogtam, nagyon élveztem, hogy egyedül járhatok iskolába. Az alsó négy évfolyamban, vegyes osztályba jártam, talán mert túl sok volt a fiú, amúgy az iskola még nem volt vegyes. Az alsó négy évben voltak fiúk, felső tagozatra eltűntek, átkerültek a fiúiskolába. Hetedikes voltam, amikor a két iskolát elválasztó falakat lebontották, a fiú- és a lányiskola egy vezetés és tanári kar alá került, a felsősöket már nem „vegyesítették”, csak az alsó négyet. Lányosztályba jártam nyolcadikig. Nagyon komoly barátságaim szövődtek ott. Ebből a csapatból nyolcan-tizen azóta is egy évben kétszer rendszeresen összejárunk.

K.N.: Szerettél iskolába járni?

G.A.: Nagyon, nagyon...

K.N.: Van olyan tanítód, akire emlékszel?

G.A.: Emlékszem az összes tanítómra. Az elsőst imádtam, ő régi családi barát volt, Juszti néni (Koka Andrásné). Az ő osztályába jártam elsőben. Nagyon szerettem, hogy már tudtam olvasni, hiszen hétéves voltam, és van egy öt évvel idősebb bátyám. Juszti néni néha kihívott, én olvastam fel a mesét, ez nagyon megtisztelő volt számomra. A második tanítónő Halász Istvánné, Lívia néni volt, mindössze arra emlékszem, hogy egyszer nagyon-nagyon megbántott. Az egyik szünetben engem halántékon csapott az ajtó, és elájultam. Utána beültem a padba, és Lívia néni tett egy gúnyos megjegyzést: „*Na most bezzeg nem jár a szád!*” – ilyesmit mondott, nyilván nagyon cserfes kislány voltam – ezek szerint. Pedig szelíd nő volt, nem bántott minket, de ez a megjegyzése máig bennem van. Harmadikban volt Böske néni (Éber Jenőné talán), szegény már nagyon idős volt, nála a fiúk állandóan rendetlenkedtek, mi meg röhörésztünk. Úgy próbálta a fegyelmet fönntartani, hogy mikor háttal állt nekünk, és írt a táblára, azt mondta, neki hátul is van szeme (mosolyog). Negyedikben volt Ani néni, akinek nem emlékszem a teljes nevére, ő nagyon sóatlan, szomorú, keserű nő volt, aki nem nagyon lopta be magát a szívünkbe, de én ott tulajdonképpen jól voltam, voltak barátaim, jó tanuló voltam, ott laktam a szomszédban, átsétáltam, tehát olyan otthonos volt az iskola.

K.N.: A felső tagozatban meghatározó pedagógusszemélyiségre emlékszel?

G.A.: Volt egy Gitta néni, történelemtanár, akinél a füzetünkbe szabad volt berajzolni a mohácsi vagy az egri csatát – már nem tudom melyiket –, azt, hogy hogyan voltak a sátrak. Lett egy nagyon szép színes ceruzarajz a füzetemben, nagyon sokáig őriztem. Ez ilyen kimagasló esemény volt. Nagyon szigorú, nagyon kemény tanár volt, közben meg ilyen rendkívüli dolgot is beletett a tanításba, ezt nagyon élveztem. A másik Komjáti Erzsike néni, aki biológiát, földrajzot tanított. Gyenge kezű volt, szerintem nem is készült föl igazán (ezt utólag mondom így), de ő volt az úttörővezető, vele istenieket táboroztunk, kirándultunk, úgyhogy őt nagyon imádtam ezért, de nem úgy, mint tanárt az osztályban. Nyolcadikban jött Gábor Éva, aki az iskola igazgatója lett. Ekkor '63-ban vagyunk, és ő nagyon elkötelezett baloldali ember volt. Ő tanította nyolcadikban a korabeli történelmet a

második világháborúig, és akkor én szépen, ahogy addig mindig csináltam, fölmondtam a leckét, amit kért, és akkor ő azt mondta, hogy ez négyes. Én meg ott álltam, hogyhogy négyes, mikor mindent tudtam? Erre azt mondta, hogy ő éntőlem nem azt várja, hogy visszamondjam a tankönyvet, hanem egy összefüggő feleletet. Ott álltam leforrázva, mert nem készített föl rá, nem mondta, hogy ezt elvárja, senki nem mondott nekem ilyet, akkor miért kapok négyest? Roppant méltánytalannak éreztem a négyest, de aztán nyilván később próbálkoztam, ötös lettem végül történelemből. Ilyenekre emlékszem.

K.N.: A gimnáziumra emlékszel? Ott volt számodra meghatározó pedagógusszemélyiség?

G.A.: (Gondolkodik.) A gimnázium nekem nagyon rosszul sült el. Én a barátaimmal akartam menni, de a szüleim azt mondták, hogy latint kell tanulnom, egy művelt ember latinul tanul, miközben már szinte senki nem tanult az országban lati-

mul, és latint a Szilágyi Gimnáziumban okítottak. A Szilágyi nagyon közel volt, és hat évvel idősebb unokatesóm is oda járt. A Szilágyi kis lányiskola volt, abban az évben „vegyesítették”, amikor elsős lettem. Nem volt kedvem odamenni, nagyon vacak osztályom lett, nagyon összevissza emberekkel, és olyan fiúkkal, akik egy volt lányiskolába beiratkoztak első fiúkként. Azoknak a zöme olyan volt, akit nem nagyon vettek föl régebbi fiúiskolákba. Volt egy irtó gyenge osztályfőnökünk, aki addig a Gellért-hegyi általánosban volt orosz–magyar tanár. Négyen-öten jöttek abból az osztályból, akiket ő nyolcadikig vitt, és a híre megelőzte. Egy kamasznak semmi vonzó nem volt rajta, igazán emlékezetes tanár a Szilágyiban nemigen volt.

K.N.: Barátságokra emlékszel?

G.A.: Nulla. Most volt az ötvenedik érettségi találkozónk, ezekre mindig elmegyek öt évenként, úgy rendességből, meg érdekel, meg miért ne mennék el. És akkor egy pár olyan fiúról, lányról, akikkel akkoriban nem nagyon barátkoztam, kide-

rült, hogy nagyon közel állunk egymáshoz abban, ahogyan gondolkozunk, nagyon színvonalas, jó emberek lettek, nem öregedtek meg olyan különös módon. De ez mind így utólag derült ki. Négyen lettünk jóban, de onnan nem maradt barátom. Az általánosból maradt egy nagyon jó barát nő és az a kör, az egyetemről is, a munkahelyekről, a képzésekről is maradt, de a gimiből, ami pedig törzshely lehetne a barátkozásban, onnan nem.

K.N.: Mondtad azt, hogy a szüleidnek fontos volt a latin, hogy ezért kerültél oda a Szilágyi Gimnáziumba, de mást még nem mondtál róluk. A gondolkodásodat például mennyire határozták meg?

G.A.: Nagyon meghatározták. Apám, anyám, az öt évvel idősebb bátyám meg én, ez így egy család. Anyai nagyszüleimet jól ismertem. Nagyapámnak egy húgát. Az apai nagyszüleim már meghaltak, mire én megszülettem. Apámék voltak négyen, abból egy komplett család meghalt a háborúban, de a másik kettőt ismertem, az egyikkel nagyon jóban is voltunk, mert apu és az a húga nagyon szerették egymást. Ezek a családok mind szétestek, mára nincs igazán család körülöttünk, amit én nagyon fájlok. Apám mérnök volt, de szíve szerint inkább filozófus, zongoraművész vagy valami más lett volna, de a mamája egyedül maradt özvegyen négy gyerekkel, és reális pénzkereső szakmát kellett keresnie. Végül az is érdekelt, mert nagyon innovatív volt, műszaki szótárt szerkesztett, becsempészte oda is az ő témáit. Anyámat először vegyésznek adta a nagyapám, hogy legyen valami jó kis kézzel fogható szakmája, aztán egy év után szólt, hogy ő pszichológus akar lenni. Pszichológus lett, abban dolgozott haláláig, és nagyon-nagyon meghatározó volt az egész világképemre, mindenre. Rengeteget kirándultunk, evezni mentünk, biciklizni, szóval nagyon-nagyon sok mindent csináltunk.

Nagyon kilógtam az osztályból, azt már akkor észrevettem, hogy énvelem – és nem sok ilyen család volt ott akkor a 26 általános iskolás osztálytársam közül –, hogy velünk megbeszélték a dolgokat, ami fölmerült, arról beszélgettünk, arról megkérdezték a véleményünket. Abban nőtem föl, hogy a gyerek ugyanolyan családtag, természetesen kisebb jogokkal, mert ő most még csak felnőttben van, de hogy ő fontos szereplő, és nem csak egy alattvaló.

K.N.: Hogyan választottál egyetemet?

G.A.: Pszichológia-matematika szakra jártam az ELTE-re, a BTK-ra és a TTK-ra, inkább a szülők nyomdokain. Nagypám azt szerette volna, hogy orvos legyek, mert az ő apja orvos volt, de rájöttem, hogy nem bírom a vért, nem bírom a betegeket.

K.N.: Amikor egyetemista voltál, azok sem voltak szellemileg meghatározó évek?

G.A.: Azért valamennyire igen. Egyrészt a matek szakon találkoztam egy-két nagyon-nagyon varázslatos, okos emberrel, és a pszichológián nagyon imádtam Barkóczi Ilona általános élettant: az ott nagyon jó volt, érdekelt nagyon, meg Pataki Ferenc szociálpszichológiáját. Olyan kísérletekről, amerikaiakról is mesélt, amikről akkor még tankönyvekben sem volt szó. Mindezt Pataki a gyönyörű, varázslatos hangján mesélte, szóval azt is nagyon szerettem. Az élettant is az orvosin, az is érdekelt.

A legfontosabb nekem az volt, hogy negyedéves korom elején Kapusi Gyuszi és Komlósi Piroska – egymástól teljesen függetlenül – mindketten szóltak nekem, hogy Mérei Ferenc indít egy kiképző, önismereti, szabad interakciós, verbális csoportot. Van-e kedvem csatlakozni? Azt se tudtam miről van szó, de anyám dolgozott Méreivel, azt mondta, hogy Mérei ugyan nehéz figura, nagyon megkérdőjelezhető sok szempontból az ő viszonyulása ehhez, ahhoz, amahhoz, de briliáns elme. Ez volt '72-ben. A tanár úr lenyűgöző volt, az ő gondolkodását ott megélni, ahogy az összefüggések kibomlottak, és esetleg hosszú hónapok után valami valamivel összefüggésbe került, ez óriási élmény volt, de nem az egyetemhez kapcsolódott.

K.N.: Meddig tartott ez az időszak?

G.A.: Mérei Ferenc, Fonyó Ilona vezették, a kiképző szakasz tartott két és fél, három évig, és ebből hatan, a mag, máig összejárunk, azaz negyvenöt éve.

K.N.: Amikor már végeztél az egyetemen hogyan alakult a szakmai utad?

G.A.: Elvégeztem ezt a képzést, és elkezdtem dolgozni a Rádió és Televízió Kommunikációs Intézetének Szociálpszichológiai Osztályán, amelyet akkor Hunyady György vezetett. Odateveredtem, ott voltam három évig, nem nagyon szerettem. Korábban, még az egyetem alatt benne voltam Surányi János szemináriumában (*Hogyan tanítsuk korszerűen a matematikát?*). Halmos Marival, Varga Tamással, C.

Neményi Eszterrel, Sztrókay Verával voltunk együtt – szuper volt, imádtam. Ez valódi volt, hogy lehet úgy tanítani, hogy a gyerekek csinálják, amit tanulunk csoportban – aktívak, gondolkoznak. Ezen a körön keresztül meghívtak az MTA Pszichológia Intézetének Pedagógiai Osztályába. Akkor indult egy kísérlet a Leiningen Úti Általános Iskolában, három-négy osztályban. Az egyikben a Kokas Klára-féle komplex zenei művészeti oktatás folyt, emellé a Varga Tamás-féle, eredeti, tevékenykedtető matek- és a magyartanítás is a kísérlet része volt. A kísérlet lényege, hogy a Pszichológiai Intézet pedagógiai szempontból követte három évig, hogyan fejlődnek azok, akik így tanulják ezt a három alaptantárgyat: a művészet (zene), a matekot és a magyart, a többi osztály volt a kontroll: ugyanabban az iskolában ugyanazok a lakótelepi gyerekek. Fölkértek, hogy tanítsam a matekot. Huszonöt éves voltam, kisgyerekekre egyáltalán nem voltam akkor kiképezve. Többször megleptem magam életem folyamán, hogy így bele mertem dolgokba vágni anélkül, hogy olyan nagyon meg lett volna alapozva a dolog, közben szenvedtem, rettenetesen szenvedtem. És akkor három évig hetente négyszer a Vérmező mellől, az Attila utcából kivillamosoztam Kelenföldre, hogy megtartsak háromszor egy és még egy dupla matematikaórát. Az eleje szörnyű volt. Egy Török Kati nevű édes kicsike átölelt az egyik szünetben, és azt mondta: „Te nem is néni vagy, hanem nagylány.” – és hát úgy is viselkedtek, egyáltalán nem vettek komolyan. Nehéz volt.

K.N.: Milyen volt megélni szakmailag a C. Neményi Eszter-féle matematika tanítását?

G.A.: Szakmailag nagyon nehéz volt, de Eszterrel sokat konzultáltam, és volt egy tündéri tanítónő, Oraveczné, hozzá is jártam hospitálni, ő fantasztikus volt. Próbáltam magamat valahogy formálni.

K.N.: Mi lett a matematika-kísérlettel?

G.A.: Egyszer csak azt lehetett hallani, már talán a második végén, hogy ez abbamarad, mert még sincs pénz, hogy az intézet meg az iskola összekülönbözött, nem tudom, de valahogy ez abbamaradt. Az utolsó évben már úgy jártam, hogy nem kaptam érte pénzt, mert egyszerűen nem volt szívem otthagyni az egészet, a gyerekeket.

Volt egy kisfiú, Koncz Laci, akinek hentes volt a papája, egyetlen gyerek volt, a nagymamája nevelte. Ettől a Lacitól rettegettem, ő uralta ott az osztályt, én abszolút nem tudtam őt kezelni. Akkor egyszer, első évben, úgy húsvét körül azon kaptam

magam, hogy emelkedik a kezem, hogy mindjárt szájon teremtem ezt a gyereket, és akkor iszonyúan megijedtem. Mondtam neki, hogy Laci, majdnem megpofoztatlak, pedig még életemben nem vertem meg gyereket. Rám nézett, és iszonyú kesernyés nevetést követően azt mondta: „Na, azt nem hiszem!” Mármint, hogy én még sosem vertem gyereket. És akkor megértettem. És valamitől, ettől, hogy ez leesett nekem, egyszerre minden megváltozott: Laci a leghűségesebb „fegyverhordozóm” lett. Ha rendtelenség volt, felállt, és azt mondta: „Ha még egyszer a Panni néni óráján így viselkedtek, kettéaprítlak benneteket...” Mellém állt, így másodikban már sok mindent meg tudtam csinálni. Egyszer találkoztam Lacival a sportuszodában, beírátták úszni vagy vízilabdázni, és odamentem hozzá. Ez időben még elég közel volt, és Laci nagyon-nagyon megörült nekem, és ugyanezzel a kesernyés hangsúllyal azt mondta: „Miután Panni néni elment, egy darab jó tanárunk nem volt!” Na most ezen nagyon meglepődtem, hogy én a Koncz Laci szemében úgy élek, mint jó tanár.

K.N.: A legjobb.

G.A.: A legjobb, igen, úgyhogy ez nagyon jólesett. Ennyi maradt ebből, meg hát a belső tapasztalat. Máig emlékszem egy csomó gyerek nevére, arcára, szóval nagy élmény volt. Akkor dolgoztam a tömegkommunikációs kutatóban, és már onnan elkezdtem ezt a kijárást. Miután oda egy héten csak kétszer kellett bemenni, kötetlen volt a munkaidő, tudtam tanítani a Leiningenben is.

Ebben a kutatásban találkoztam össze a Votisky Zsuzsával, aki matek–fizika szakos tanár volt a Vas utcai kereskedelmi szakközépben, ahol Horn Miklós volt az igazgató. Horn kiharcolt egy iskolapszichológusi státuszt, és kiderült, hogy aki most ott pszichológus, Alpár Zsuzsa, el fog menni, inkább klinikai pszichológus lesz, és ha nem találnak két héten belül iskolapszichológust, akkor elvesztik a státuszt. Úgyhogy februártól beálltam iskolapszichológusnak ’76 februárjától a Vas utcában. Mellette még kijártam ’76 végéig a kicsikhez matekot tartani hetente négyszer, és be kellett fejeznem a Hunyadiék-féle kutatást. Háromféle munkában vettem részt. Aztán ’76 szeptemberétől már csak iskolapszichológus voltam a Vas utcában.

K.N.: Most lépkedünk az életedben a Tanítóképző felé. Volt még olyan meghatározó állomás, ami szerinted a gondolkodásodat formálta, vagy a hozzáállásodat?

G.A.: Mindezen kívül az édesanyám, Gádorné Donáth Blanka, nagyon sok olyan dolgot csinált, ami akkor nem volt szokásos Magyarországon. Például Szilágyi Zsuzsával gyerekcsoportot, beszélgető csoportot a szülőknek az MTA Arany János Kísérleti Iskolájában, Kereszty Zsuzsával esetmegbeszélő csoportot tanároknak a hetvenes években, és ezekről írt könyveket. Ő ott volt az orrom előtt, és sokat mesélt.

Kiderült, hogy a Vas utcában – ’76 februárjától ’78 nyaráig dolgoztam ott – olyan módon kellene saját magamat menedzselni, hogy jó iskolapszichológus legyek. Mert nincs kitalálva, mit csinál egy iskolapszichológus Magyarországon. Bár elődeim – Halász Panni meg Alpár Zsuzsa – ott elég sok mindent kitaláltak, de inkább klinikus szemlélettel tették, én meg csoportcentrikus voltam Mérei nyomán, és inkább az egyént néztem a csoportban, és így egy kicsit többet tudtam a tanároknak is segíteni. Akkor indítottam egy esetmegbeszélő csoportot a tanároknak. Egy vagy másfél évig működött, és betiltották. Akkor azt találtuk ki, hogy az órarendben az igazgatóhelyettes a következő tanévben is csinált ennek a csapatnak egy másfél órás lyukat. Velünk szemben volt a Színház- és Filmművészeti Főiskola, ott kértünk termet. Együtt szépen kísértáltunk a lyukasóránkon, megtartottuk a csoportot, és visszamentünk. Ez összesen fél évig, egy évig ment.

Ilyen visszajáró típus vagyok: Már eljöttem a tömegkommunikációból, de megírtam a jelentést, már nem működött a kísérlet, de még kijártam a Leiningenbe, eljöttem a Vas utcából, már a Tanítóképzőben dolgoztam, de még egy évig visszajártam csoportot tartani. Nehezen hagyom ott a dolgokat.

K.N.: Hogyan kerültél a Budapesti Tanítóképző Főiskolára oktatónak?

G.A.: A váltást valahogy sosem én találtam ki, tehát ezt sem – az iskolapszichológiát sem, a Mérei-csoportot, a Rogers-képzést sem –, hanem egyszercsak fölbukkant valaki, és megkérdezte, hogy nincs-e kedvem odamenni.

K.N.: Ki hívott a Tanítóképzőbe akkor?

G.A.: Úgy emlékszem, Ungárné Komoly Judit meg Pálffy Kati. Ők tartották az Általános pszichológia és a Fejlődéslélektan nagy előadásait, és arra kértek, hogy én meg tartsam a Szociálpszichológia – ahhoz nagyon nagy kedvem volt – és a Peda-

gógiai pszichológia kurzusokat. Ezekhez nem volt szigorú tanmenet. Valahogy engedtem annak a csábításnak, hogy a Tanítóképzőben tanítsak.

K.N.: Hogyan emlékszel az első évekre, akár a saját motivációdra, akár a hallgatókra, milyenek voltak?

G.A.: Nincs nagyon jó emlékem az egészről, de amúgy nagyon is érdekes volt. Nagyon-nagyon dühített, hogy egy csomó olyan hallgató van, aki nem olyan ember, akire rábíznám a kisgyerekeket. Nagy részük nem is lett tanító. Az egyik társaságnak csoportvezetője is voltam, ők voltak messze a legeslegrosszabbak, velük nagyon rosszul jártam. Valahogy nem ment a dolog, nem nagyon kedveltük egymást, rossz volt az egész. Az egyik diákcsoportnak szemináriumvezetője voltam, ott jól megtaláltuk egymással a hangot. Volt több olyan csoport is, ahol közepes vagy nem túl jó volt együtt, de a legrosszabb a sajátom volt.

K.N.: Az időben, ahogy egyre többet ott töltöttél, láttál változást? A hallgatókkal való viszonyodban, az oktatásban.

G.A.: Papíron 12 évig voltam ott, de közben kétszer három évig gyesen. Ez ugye szakaszokra bontotta az ottlétet, és akkor még '90-től '92-ig ott voltam fizetés nélküli szabadságon. Az elején engem nagyon kötött a tanmenet, a tankönyv. Volt egy pedagógiai pszichológia tankönyv, szerintem pocsék volt. Az első 1-2 évben nem nagyon mertem, nem voltam elég bátor és szabad, eléggé tartottam magam az előírt tanmenethez meg a könyvhöz – nagyon unalmas volt. Én is unalmas voltam nekik, untam magamat, nem tetszett az egész, nem volt jó. A szemináriumok mindig jobbak voltak, mert az egy kis csoport volt, és az az én közegem, a mintegy 20 fős csoport, ott azért valamit mindig lehetett csinálni.

K.N.: A Tanítóképzőn belül az oktatás mellett meg azon kívül, hogy csoportvezető voltál, volt valamilyen feladat, amire emlékszel, vagy ami meghatározó volt?

G.A.: Nagyon lényeges lett, hogy a minisztériumban Szövényi Zsolt kitalálta – külföldi szakirodalmak alapján – a mikrotanítást. Falus Iván, az ELTE Pedagógiai Tanszékén ezt már akkor elkezdte. A műfaj azt jelentette, hogy eseteket beszélünk meg, szerepjátékot játszunk, föl vesszük videóra, utána visszanezzük, és megbeszéljük. Tehát nem pusztán mikrotanítás, hanem egy kicsit pszichodráma, kicsit esetelemzés a videófelvétel segítségével. Ez nagyon-nagyon izgalmas volt, erről

több cikket¹ írtam, az ország összes tanítóképzőjén, konferenciákon² előadást tartottam, nagy érdeklődés kísérte. Tehát ez nagyon érdekes vonulat volt.

K.N.: Ezt Falus Iván így találta ki?

Nem, ő mikrotanítást vezetett be az ELTE-n. A videó volt az újdonság. Szövényi Zsolt nagyon mozgékony agyú, innovatív minisztériumi tisztviselő volt, és keresett egy olyan tanítóképzőt, ahol ezt meg lehetne próbálni. Hárman, Zsolt, Tan Judit meg én terveztük meg, hogy hova kerüljön a képzésben, miből álljon, és akkor ez bekerült a minisztériumba mint kísérlet. És akkor ezt meg kellett tanítani Tor-dai Ilinek, Bollók Icának, Pálffy Katinak, Komoly Juditnak, Békési Áginak, Zoskának, Romankovics Andrisnak, hét-nyolc embernek. De hát ők nem voltak olyan csoport-viseltek, mint én Méreiné, és ez nagyon izgalmas és jó volt. Csináltunk ennek a hét-nyolc embernek egy belső továbbképzést. Egy gyorstalpaló képzést, amit én találtam ki, állítottam össze és vezettem. Nagyon sok segítséggel persze, és akkor az nagyon jó volt.

Azután jöttek a hallgatók, és hozták – nem a gyakorló iskolából, hanem kint-ről, a Kiss János altábornagy utcaiból – a tapasztalatokat. Azokat átbeszéltük, videóra vettük, szerepjátékba helyeztük. Te ebben a helyzetben mit csináltál volna? – ilyeneket gondoltunk át, visszanéztük, elemeztük. Volt olyan csoport, amely remekül működött, nagyon imádták, s voltak, akik fintorogtak, és alig akartak bármit is csinálni. De akkor is nagyon izgalmas volt, nagyon szerettem. Szerettem erről cikket írni, elmenni konferenciára, mesélni róla, tehát ez megjelent több kötetben, ebből írtam a doktorimat is.

K.N.: Közben megszülettek a gyerekeid, utaltál rá, hogy azért ők közben óvodások lettek. Szerinted ez miben változtatta a te szemléletedet vagy a pedagógiához az iskolához, az óvodához, a kapcsolatokhoz való hozzáállásodat?

G.A.: Mindenesetre sokkal bátrabb lettem, és relatíve egyre szabadabban működtem, el mertem térni a tankönyvtől meg a tanmenetektől.

¹ A tanárszerep módosulása a személyiségfejlesztő célú videós foglalkozások vezetésében. In *A pedagógiai képességek fejlesztésének módszerei* (pp. 157-166). Tankönyvkiadó Vállalat, 1986.

² *A T-csoport módszerének alkalmazása a pedagógusképzésben*. Magyar Pszichológiai Társaság V. Országos Tudományos Konferenciája, 1981. március 4–6.

K.N.: Már másképp képzelted el ekkor, hogy milyen egy jó óvodapedagógus, milyen egy jó tanító, milyen egy jó pedagógus, vagy ezt még nem nézted?

G.A.: Szerintem azt már gimnazista koromban elképzeltem. Aztán egyetem alatt jártam a Surányi-szemináriumra, ott voltak gondolatok, ott az egésznek volt légköre, hogy nem jó úgy, ahogy van, mert sokkal problémaközpontúbban, együttműködőbbben kellene tanítani. Ez a gondolat a hetvenes években elindult, itt volt már az országban. A tanítóképzésbe végül is be lehetett vinni egy ilyen tárgyat, csak még nagyon csirájában, nagyon szűk körben, még nagyon óvatosan és nem igazán támogatva.

K.N.: Hogyan emlékszel a tanszéki munkára vagy az együttműködésre?

G.A.: Tulajdonképpen ez egy kicsi tanszék volt, ahol volt bajtársiasság. Judit nagyon meg akart felelni a vezetői elvárásoknak, emiatt elég sok formális elem is megjelent a tanszéki munkában. Miközben ő szíve szerint – azt hiszem –, sokkal kollegiálisabban, építőbben csinálta volna. Úgyhogy olyan felemás volt valahogy, az én érzésem is nagyon ambivalens volt, hogy én most nagyon akarok ide tartozni, vagy nem akarok olyan nagyon idetartozni. De közben Pálffy Katit szerettem, Bollók Icát nagyon tiszteltem, Tordai Ilivel nem volt igazán kapcsolatom. Az iskolában is találtam olyanokat, akiket becsültem, akikkel tudtunk közös platformot találni, meg a Hegyi Ildi is – ő volt az ovisoknál a pszichológus. Voltak valódi dolgok, amelyek tényleg hitelesek, élvezetesek, előre vivők voltak, és közben mindig voltak a muszáj teendők. Akkoriban nagy nyomás volt rajtam, hogy lépjek be a szakszervezetbe, hiszen mindenki szakszervezeti tag. '78-'79-ben vagyunk, és akkor azt mondtam Ungárné Komoly Juditnak, hogy nem lépek be a szakszervezetbe. Valamiért megmakacsoltam magam, és soha nem léptem be, aztán valahogy napirendre tértek fölöttem. Nem is tudom, miért makacsoltam meg magam, hiszen voltam úttörő, KISZ-es is.

K.N.: Mesélsz a Rogers-iskoláról?

G.A.: Akkor a gyerekekkel, a kisebbikkel GYES-en voltam '87-'90-ig, és akkor még egy kicsit visszamentem a tanítóképzőbe. Az idősebb lányom pedig '90-ben ment elsőbe, és az akkori férjem baráti körében volt egy nagyon karizmatikus, lelkesítő, szalmaláng típusú nő, Csanádi Judit nevű díszlettervező. Ő egyszercsak elkezdte nekem – úgy '88 körül – mondani, hogy beiratkozott a Zsámbéki Tanító-

képző Főiskola esti tagozatára, és van egy olyan törvény, hogy hét főig lehet otthon iskoláztatni a gyereket magántanulóként, és ő bizony a fiát be nem adja ezekben az iskolákba. Addigra már én is láttam rengeteg órát a gyakorlóban a Tanítóképzőből, 1986-89-ig pedig a Rogers képzésben. És akkor arra gondoltam, hogy milyen jó lenne, ha az én gyerekeim is kicsit olyan emberformább iskolába járhatnának. Jutka azt mondta, hogy beiratkozott, és majd otthon fogja tanítani az ő Petijét, meg még egy pár gyereket. Valahogy elindult egy ilyen gondolkodás, hogy mi lenne, ha csinálnánk mi magunk egy iskolát. Mondtam, hogy én járok most erre a személyközpontú képzésre, erre akár rá is lehetne egy ilyen iskolai attitűdrendszer építeni, és akkor valahogy ez így elindult. Jutka volt a tűz, én voltam a szorongó, óvatos, de szakmailag ugye képzettebb elem ebben. Ez addig ment így, amíg az 1989-90-es tanévben – még minden kötelezettség nélkül – elindítottunk egy gyerekkört, vasárnap délután öttől fél hétig, a Virányos úti művelődési házban a nagyon helyes vezetőnő jóvoltából.

Ezzel egyidőben elindult kéthetente pénteken egy műhely, ahova összehívtam azokat a tanítóképzős, az elmúlt 12 évben megismert gyerekeket, akikre úgy emlékeztem, hogy valami spirituszt láttam bennük. Elhívtam olyan 15 elég frissen végzett huszonéves tanítóképzőst, elhívtuk C. Neményi Esztert, Bakonyi Pált, olyanokat, akik tananyagírásban, tanterv kidolgozásban is jók voltak, és elhívtunk más nagyon jó szemléletű, művelt tanárembereket, középiskolait, egyetemistákat már a baráti körből. Körülbelül harmincan voltunk.

Elindult a műhelymunka, azzal, hogy gondoljuk azt, hogy nincs iskola, sose létezett, hogyan építenénk föl. Ezt terveztük egy tanéven át úgy, hogy mindenki dolgozott mellette, ingyen, lelkesedésből, péntek 4-től bele az éjszakába. Ez '89-'90-ben történt. A gyerekkörbe pedig jött Csanádi Jutka fia, az én lányom, jöttek a baráti kör gyerekei, akik körülbelül egyidősek voltak. A Virányosi művelődési ház más programjára járók megkérdezték – nagycsoportos óvodásként –, hogy szabad-e jönni hozzánk. Úgy 22 gyerek volt vasárnap délutánonként. Elég hamar kiderült, hogy Kostyál Kata és Béri Eszter hajlandók otthagyni az akkori iskolájukat, és beleválnának, így ők lesznek a tanítók. Novák Jula, aki tanítványom volt a Tanítóképzőben, asszisztens lesz, aki mindenben segít. Én vagyok az igazgató, és akkor szereztünk egy közgazdász tanárt, aki vállalta a bérszámfejtés, munkaügy, PR, marketing ügyeket, mindent így együtt. Ez volt a személyzet. 1990-ben, talán februárban, valaki szólt, hogy Glatz Ferenc még hat hétig művelődési miniszter, és ha most elé teszünk egy tervezetet, akkor alá fogja írni. Aláírta. Keressenek telephelyet (a Cza-

kó Pál Sportpálya egy 70 négyzetméteres úttörőszobája, két WC), kísérlet indul. És akkor '90 szeptemberében 22 gyerekkel és ezzel a személyzettel elindult az iskola. Közben Csanádi Jutka kihátrált, mert a pesthidegkúti Waldorf-iskolában Bakonyi Kati, az ősrégi steineriánus lett az első osztályos tanító. Én meg ott álltam, hogy akkor én vagyok az iskola?

K.N.: Hogyan oldottátok meg a finanszírozást?

G.A.: Csináltunk egy alapítványt, amiről egyikünk sem tudta, eszik-e vagy isszák. A közgazdász barátok segítettek költségvetésfelét csinálni. Az államtól a gyerekek után kaptunk normatívát. Nem voltak nagyon nagy költségeink, de hát ki kellett fizetni a tanárokat, a terembérletet, a rezsit. A Soros Alapítványtól kaptunk egy fénymásolót. 2.500 forint volt a tandíj, 12 hónapon keresztül. Tehát a családok az 1990-91-es tanévben 30.000 forintot fizettek, ami ma 800.000 forint körül van.

K.N.: Jártak hozzátok hospitálni a tanítóképzőből, beengedtetek tanítóképzős hallgatókat?

G.A.: Rögtön az elején nem, senkit, de aztán elég hamar kezdtek fölbukkanni inkább érdeklődő tanárok. A műhely ment tovább, tehát ami a tervező műhely volt, az átváltott heti működésűvé, mert mindig követni kellett, mi is történik. Műhely ma is van, nagyon változó színvonalú, változó struktúrájú, de műhely van, muszáj együtt átbeszélni a dolgokat. Rengeteg konfliktus van, azokon dolgozni kell, nélkülözhetetlen a folyamatos, szó szerinti műhelymunka, különben nem tartható az a színvonal, amit emberileg, szakmailag elvárunk magunktól.

Most már több szempontból is lehetne korszakolni az elmúlt jó sok évet. Szerintem nagyon nagy teljesítmény, hogy túlélünk mindent. Az összes kormányváltást, rendeletmódosítást, NAT-átírást, pénzügyi gondokat. Szerintem ez ennek a csapatmunkának köszönhető: hogy mi mindig, mindig együtt próbáljuk. Én már nagyon rég kihátráltam, a vezetést rég átadtam fiatalabbaknak. Később voltam heti háromszor pszichológus, aztán kétszer pszichológus, aztán egyszer tanácsadó, ma már csak háttérember vagyok.

K.N.: Felmerült bennem, hogy amíg igazgató voltál, hogyan választottál tanítót vagy tanárt a Rogers Iskolába?

G.A.: Együtt kigondoltuk, hogy mi legyen a felvétel menete gyereknek, családnak, tanárnak, és együtt végig is csináltuk. Tehát nem én választottam, most sem a vezető választja – kivéve, ha nincs más megoldás, mert már augusztus 30. van.

K.N.: Te mit látsz, milyen tulajdonságok kellene ahhoz, hogy jól tudjon dolgozni egy tanító a Rogers Iskolában?

G.A.: Az első, ami döntő, és a rogersi alapelvekben is kiemelt helyen van, az a hitelesség. Ha valaki művi, hamis, mond valamit, de nem úgy gondolja, az szóba se jön. Azok az emberek, akik ott vannak, önmagukat adják, és ez nagyon fontos. Utána jön az a kérdés, hogy ez az önmaga, akit ad, milyen, és hogy az a komplex valamilyenség, amilyen ő, az ott sikeresen fog-e működni tanárként, beilleszkedni a többiek közé; hogy ez sikeres, vagy kevésbé sikeres lesz. Mindig vannak emberek, akiknek legalább annyi van a mérleg egyik serpenyőjében – mert nagyon jó dolgokat tesz a közösbe –, mint amennyi a másikban, amivel meg nagyon nem tudunk mit kezdeni. Mindig vannak ilyen tagok a tantestületben, ami nagyon megerőltető, kényes „libikóka”. Ez egy nagyon nehéz játék.

K.N.: A szülőkkel való munkát nem tartod megterhelőnek?

G.A.: Dehogynem, nagyon megterhelő, de nagyon fontos. De minden nagyon megterhelő, mert nagyon valódi és személyes, és minden ponton nagyon bele kell adni magadat. Amikor az iskolatitkártól kérsz valamit, akkor is nagyon figyelned kell, hogy úgy mondd, mert ő is ember, ő is fontos eleme a rendszernek, nem lehet vele akárhogy beszélni.

K.N.: Mindannak fényében, amit átgondoltál, felelevenítetted a szakmai életutadról, mit jelent számodra a Tanítóképzőben töltött idő? Mi annak az értelme?

G.A.: (Csend.) Most az ugrott be, ahogy a Rogers Iskoláról beszéltem, az nagyon megerősített abban, hogy örülnék, ha lennének Magyarországon olyan iskolák, amelyek nem olyan iskolák, mint a '90-es évek általános iskolái voltak. Jól tudom, hogy ma már az állami iskolákba is nagyon sok olyan elem beszűrődött, amit mi szeretünk, igen, de mégis... Ezt az érzésemet nagyon fölerősítette ez a beszélgetés.

Lehet, hogy a tanítóképzős évek nélkül nem jutott volna eszembe a lányomnak saját iskolát csinálni. Itt laktunk a Széher úton, csak följebb, beadom a Budenzbe, keresek egy aránylag jóarcú tanítónőt, igen. Tehát azt hiszem ilyen negatív élménnyel, amit már felnőtt fejjel, szakmai szemmel átéltem a gyakorló iskolákban, úgy éreztem, hogy azért ennél lehetne ezt jobban csinálni.

Nagyon jó volt a Tanítóképzőben a belső tanszéki oktatói csoport, azt nagyon szerettem. Volt, hogy mi, ez a nyolc ember tartottunk a többi tanszék munkatársainak képzést, amikor ez szélesebb körben elterjedt, és elvárás lett. Azok is jók voltak az én emlékeimben. Meg a konferenciák, azok tágasak voltak. Az előre tekintő, gondolkodó, együtt csináló dolgok, ezek nagyon jók voltak. Adott nekem egy olyan plusz élményt, a Mérei-csoport után megint, hogy attól, hogy mi egy munkahelyen dolgozunk, ki lehet ezt úgy találni, hogy ne sértse a munkatársi kapcsolatokat. Ez mindig szakmai vita tárgya volt, hogy önismereti csoportot nem lehet a munkahelyen, mert ott valaki valamit kimond, és holnap meg a főnököd, tehát hogy ezt nem lehet. De ki tudtunk alakítani egy önképző, szakmai, tematikus csoportot, ezt simán lehetett munkatársakkal. Ez nekem egy nagyon jó modell volt arra, ahogy a műhely is működik jelenleg a Rogers Iskolában. Ez fontos dolog volt. De azt kell mondjam, hogy ezen a vonulaton kívül, ez az újfajta tárgy, a felkészülés, az összes országos konferencia, ezen a vonulaton kívül olyan nagyon pozitívat nem adott.

K.N.: Most már, hogy mindezt végigmunkálkodtad és végiggondoltad, szerinted hogyan lehetne jobban felkészíteni a tanítókat?

G.A.: Megszállott együttműködés, kooperáció, kooperatív tanulási, tanítási technikák, csoportmunka, valódi gondolatok-párti vagyok. Fontos, hogy, ami az embereket tényleg érdekli, azt is bele lehessen tenni, és nemcsak amit valaki kitalál, hogy ez a tananyag. Azt gondolom, hogy a felsőoktatást úgy, ahogy van, iszonyatosan meg kellene reformálni, mert ezek az alternatív áramlatok, ahogy én látom, meg beszélek másokkal, akik tanítanak még egyetemeken, ezek még nagyon nincsenek ott a felsőoktatásban. És ha a tanító a saját képzésében, akár óvodásként, akár elemista korában, akár középiskolásként, főiskolásként, nem éli meg ezeket a módszereket, akkor nem fogja tudni jól csinálni sem.

Interview with Anna Gádor

Anna Gádor graduated from Loránd Eötvös University, majoring in mathematics and psychology. During her further studies (Ferenc Mérei – Ilona Fonyó training group, Carl Rogers Person-Centered Perspective training) she experienced the effect of group dynamics in psychotherapy and personality development groups. She herself held personality development and case discussion groups for university students, teachers and interested parties, as well as various method-specific trainings for teachers. As a result of her experiences at the Budapest Training College, she and her colleagues founded the Rogers Person-Centered School in 1990, where she still works as a consultant and psychologist. Below is an edited version of the interview with her.

Keywords: *Anna Gádor, interview, career, Rogers Person-Centered School*